

У НОВОМЕ САДУ У Н ДЕЉУ 8. НОВЕМБРА 1887.

* ГОДИНА XII. *

ПОЗОРИШТЕ

* БРОЈ 21. *

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

МАЂАРСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Наставак).

У оно исто време почеласе и мађарска аристокрација јако заузимати за народно позориште: готово све знатније породице држале су ложе.

У тај пример угледало се и грађанство, па ако је и поред свег тога било криза, томе није била крива толико публика, колико слаба и недорасла управа.

У колико се аристократија заузимала за драматску уметност, доказује попајбоље то, што је иста потписала готово један и по милијона форината, да се уклоне све материјалне незгоде и неприлике.

Међу тим тадашње политичке властистале су биле на пут том збирању новаца, те се тако скучило само 300.000 фор. за фонд, из кога још и данас добија народно позориште мађарско 10,000 фор. помоћи на годину.

У шестој десетини овог века мађарски народ опет је оживио.

Управу над позориштем узео је у своје руке Е. Сиглигетија, те је попунио глумачко особље и учинио све за правилан уметнички развитак народног позоришта.

Сиглигетија радио је сад мање, али је помагао млађим драматуршким талентима, међу којима се особито одликовао Ј. Ракоши, вођа целом књижевном подмлатку.

У то доба најважније је то, што је Његово Величанство узело под своју заштиту народно позориште мађарско.

Кад је краљ дознао за све неприлике народног позоришта, дао је једном за увек 60,000 фр. да се удеси позорница као што треба, а уз то је дозволио го-

динију субвенцију од 60,000 фр., коју је према потребама увећао, те данас износи та помоћ 210,000 фор. (160,000 фр. за оперу, а 50,000 фр. за драму.)

Паулаји наглашује, да у кризама, што их је била произвела политичка провизорија, једино тој дарежљивости Његовог Величанства може се захвалити, што позориште није дошло до ивице пропasti.

У то доба важно је и то, што се 1. јануара 1864. отворила, по краљевском налогу, мађарска *позоришна школа*, у којој се за уметност изобразило две трећине данашњег глумачког особља.

Од г. 1862—69 био је позоришни интенданат Самуило Раднотфаји, који је овековечио своје име тиме, што је створио фонд за удовице и сирочад глумачког особља.

После његове смрти, према захтевима парламентаризма, дошло је народно позориште мађарско под непосредни надзор министарства унутрашњих послова.

Тим почиње четврта десетина, у којој је опет било много и много неприлика и криза у управи, док није министарски саветник Ј. Рибари помоћу Е. Сиглигетије једва једвице уклонио неприлике и створио ред.

Сада се појављују опет нови драматски писци, од којих у првом реду ваља споменути Гр. Чикија, познатог и ван Мађарске. Уз њега стоје писци: Стеван Толди, Људевит Доци, Л. Абоњи, А. Варади, К. Тот, Корнел и Емил Абрањи, Мураји и др.. од којих неки и сад производе ванда позоришна дела.

У то исто доба знаменит је догађај и то, што се основало *позориште за просту народ*, те народно позориште негује сада само озбиљну драму и фину комедију.

Ал' оснивањем тог позоришта јако се шкодило у почетку народном позоришту, које се тек после неколико година могло опоравити од тог удара, који му је материјалне приходе знатно умалио.

На свршетку тог доба умре Е. Сиглигетија, најмоћнији ступ народног позоришта мађарског за толико и толико година у сваком погледу.

Што се тиче глумачког особља, многих је имена у том и каснијем времену нестало са позоришних објава, али је добра срећа старе снаге ионајвише накнадила. Неки уметници ишак, као и у нас, остали су до сад ненакнађени и ненадмашени.

У петој десетинијој позоришној додио се опет знаменит догађај по народно

позориште: краљевском дарежљивошћу саграђена је и 27. септембра 1884. отворена сјајна нова опера мађарска.

Тих година прослављена је и прва десетогодишњица интенданције барона Фридриха Подманицкога, а то је свакако од значаја по сам завод.

28. септембра о. г. на послетку прославила се прва педесетогодишњица народног позоришта мађарског.

Честитајући браћи Мађарима на тој лепој прослави, од срца желимо: да и ми прославимо педесетогодишњицу нашег народног позоришта у бољим приликама, него што смо били приликом двадесетногодишње прославе му, и да се и наша драматска књижевност до прославе педесетогодишњице нашет позоришта бар онако бујно развије, као што се мађарска развила већ за прво по века од како постоји мађарски храм Талије!

Ивана Сајевићка.

(ПРИЛИКОМ ПРОСЛАВЕ ЈОЛ 25-ГОДИШЊЕГ ГЛУМОВАЊА 4. (16.) НОВЕМБРА О. Г.)

(Наставак).

Она је ту љубав у многим великим и мањим улогама посве оправдала. Данас су многе од тих улога нестале са репертоара, али су за то инак позоришним ветеранима у најугоднијој успомени. Кад је Иванка 7. априла 1866. први пут приказала „Малог паришког колотера“ за своју корисницу, она је не само добила пуну лисницу згужваних форината, него је том приликом била изненађена и с неколико пукетића, који ондајош несу били тако скучи као данас, али су били једнако лени и мирисни као и данас. Опћинство је било, што но се вели, одушевљено, а њескању и изазивању не беше краја ни конца. Боже мој, ко би о данашњој салонској дами и изврсној „комичној старици“ мислио, да је некад паришкога колотера с толиким успехом изнела на позорницу!

У оно време дозволи земаљска влада „Паришкому колотеру“ знатну потпору, да оде у Беч и да се онде усаврши. „Колотер“ је ту потпору много боље употребио, него многи потоњи хрватски тенори и примадоне, те је с великим збильом и с још већом љубављу учио. Данашња Сајевићка није у Бечу само проширила хоризонат свога уметничког знања, („dann war noch Wien eine Theaterstadt“), него је уједно увидела, да она није створена само за наивку. Не заборављају-

ћи на сјајне узоре, које је гледала у Бечу, она се обрати к улогама салонских дама и „озбиљних жена“, те и у тој новој струци постиже потпуни успех. Мало иза свога пута у Беч, она је створила низ улога, којима има захвалити, што је у целом хrvатском или српском позоришном свету позната као „салонска дама“ у ширем смислу те речи.

Дне 16. маја 1866. здружила је свој живот са животом Шандора Сајевића, који нам је до сада већ толико вечери засладио, а који је њој од првог дана па до данас најљубазнији муж. — Године 1872. оболи Шандор опасно. Жена му имаћание тешку дужност, да учи и глуми, те у исто време мужа свога да двори и негује. Она је ту дужност с највећом љубављу и пожртвовањем вршила, те је Шандора пратила за време одмора и у купатила, али његова болест не хтеде кренути на боље, па тако није могао ни почетком нове сезоне г. 1872. преузети своју глумачку дужност. Сајевић је за онда глумио младе јунаке и — љубавнике. Ради болести буде Сајевић отицаштен. Повређен у своме поносу, кад се опоравио, поће он у Нови Сад на српску народну позорницу, те поведе са собом и своју жену. Тако је Сајевићка оставила за

гребачку позорницу, која јој је била од првога дана, кад је на њу ступила, у сваком погледу светиња.

Тадањи управитељ новосадског позоришта, *А. Хаџић*, једва дочека увређеног Сајевића и жалосну Сајевићку, дозволи им с места, уз врло лепе услове, да гостују, а мало за тим прими их у позорину дружину. Као гошћа приказивала је Сајевићка у Новом Саду Марију Стјуартову,

а за тим Јелву (руску сиротицу), Дону Дијану и др. Публика је примила гошћу с неочекиваним симпатијом, те јој изражавала своје признање на све начине, а кад је први пут изашла на позорницу као ново ангажовани члан, одмах је с почетка дочекала с дуготрајним пљеском, а женски свет предаде јој леп ловор-венац с тракама.

(Свршиће се.)

Кр. српско народно позориште у Београду.

(Наставак.)

Тоша Анастасијевић, редовни члан и секретар при канцеларији позоришне дружине.

Ступио у народно позориште, као питомац 1869. — Постављен за редовног члана 1874. — Постао писар и архивар позоришних дела и улога месеца јуна 1874, а секретар у октобру 1883 године.

Милорад Гавриловић, редовни члан.

Ступио први пут на позорницу у Београду у јесен 1879 године. За тим је отишао у дружину новосадскога позоришта, која се бавила у Вршцу, где је постао чланом 15. новембра 1879 године. За тим је био у позоришним друштинама Светислава Динуловића и Ђуре Протића. Дошао је у Београд новембра месеца 1882. године, где је постао редовни члан кр. сп. народног позоришта.

Раја Павловић, редовни члан и певач.

Први пут ступио у друштину Св. Динуловића 1880. — Новембра 1881 ступио у друштину кр. спрског народног позоришта као привремени члан. — Маја 1882 постао редован члан.

Милош Хаџи-Динић, редовни члан.

Ступио први пут на позорницу 24. октобра 1880. године у друштини Ђуре Протића у Горњим

Карловцима. Био је код Протића члан до 10. јуна 1871 године, а тад је отишао у друштину Фотије Иличића и био код њега до 16. новембра 1881 године. Тад је отишао за члана народнога позоришта у Новом Саду, где је био све до августа 1885 године. У месецу августу те године примљен је за члана кр. сп. народног позоришта.

Андреја Милосављевић, редовни члан.

Ступио први пут на позорницу у друштини Михаила Димића, у септембру 1874 године. Био код Димића до јула 1875. У том је настало рат, и до месеца маја 1877 године није Милосављевић био ни у једном позоришном друштву. Маја месеца те године стао је опет у Димићеву друштину, у којој је био члан до 16. септембра 1877. Тад је отишао у војску и служио у војеци до 29. маја 1878 године. Од јула те године, па до новембра 1880 био је опет члан у друштву Михаила Димића. Од новембра 1880 до августа 1881 године био је члан у друштини Светислава Динуловића. Од августа 1881 до августа 1885 године био је члан народнога позоришта у Новом Саду. У месецу августу 1885 године примљен је за члана кр. сп. народног позоришта.

(Свршиће се.)

ЛИСТИКИ.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(*Почетак позоришних представа.*) 1. септембра о. г. започела се нова позоришна сезона у Загребу без хуке и буке, шта вине и без реклами, а под ауспицијама В. Сардуа, коме у последње доба пребацују плаѓијатство и таквих комада, који још нису са свим ни довршени, а камо ли на позорници приказани. Каква ће бити нова сезона, не може се рећи. Крајње би време било, да се појави и који драматски таленат, јер народно позориште без народних комада није ништа друго него светло име без унутрашњег сјаја. Како позоришно питање још није решено,

неваће се у Загребу и ове године опере и оперете, приказиваће се трагедије и комедије, драме и лакрије; призори ће се мењати, као слике у диорами. У позоришној друштини прве снаге остале су и за даље прве снаге. Д. Бандобранска заступаће и од сада прве наивне улоге, а гђица Фрајденрајхова помагаће јој у сентиментално-наивним улогама. Нових глумаца и глумица нема. Једина гђица Јанковићева, као драгољубка, огледаће се на даскама, које још увек по старој фрази значе свет.

Издaje управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

2. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТИПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 8. НОВЕМБРА 1887.

ЦИГАНИН.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 3 ЧИНА, С ПЕВАЊЕМ, НАПИСАО Е. СИГЛИГЕТИЈА, ПОСРБИО ЈУСТИН М. ШИМИЋ,
ЗА ПОЗОРНИЦУ УДЕСИО А. ХАЦИЋ, МУЗИКА ОД А. МИЛЧИНСКОГ. РЕДИТЕЉ: ДОБРИНОВИЋ.

ОСОБЕ:

Градић, спахија	Милојевић.
Глиша Краткић, богат тежак, нежењен старкеља	Лазић.
Борђе, његов синовац	Васиљевић.
Макса, тежак	М. Димитријевић.
Ракила, његова жена.	Ј. Добриновићка.
Ёвица, њена кћи из првог брака	М. Максимовићева.
Живко, циганин	Лукић.
Шетко, његов син.	Миљковић.
Ружица, његова кћи	С. Вујићка.
Јефта, спахински пандур	В. Димитријевић.
Кишбиров	Кестерчанек.
Пела	З. Милојевићка.
Савета } просте девојке	С. Миљковићка.
Криста	Д. Николићева.
Кум	Врга.

Збива се у градићевом селу.

У уторак 10. новембра: „ЗАВАЂЕНА БРАЋА.“ Позоришна игра у 4 чина, написали Еркман-Шатријан, превео М. П. Шапчанин.

Ко од наших поштованих сталних претплатника жели своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у позоришној писарници најдуже до 11 сахата пре подне.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.